

УВІЧНЕННЯ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ХАВКІНА У БЕРДЯНСЬКУ

Експозиція, присвячена В.А. Хавкіну, в Музеї історії міста Бердянськ: окрім фотографій, документів і книг, експонується воскова фігура гімназиста бердянської чоловічої гімназії В. Хавкіна

Ім'я видатного вченого-бактеріолога XIX ст. **Володимира Хавкіна**, який врятував світ від холери і чуми, назавжди пов'язане з Бердянськом — маленьким приморським містом, на той час повітовим.

Володимир народився в Одесі, в родині вчителя казенної єврейської школи **Аарона Хавкіна** та його дружини **Розалії Ландсберг**. Оскільки сім'я жила небагато, то в 1871 році переїхала до Бердянська. Місце переїзду було вибрано таким, щоб навчати хлопчиків у класичній чоловічій гімназії без великих матеріальних витрат. У 1879 р. Володимир Хавкін після закінчення гімназії переїхав до Одеси, де поступив у Новоросійський університет. Але пам'ять про видатного бактеріолога й сьогодні шанують у Бердянську.

У вересні 2005 року біля входу до будинку колишньої Бердянської класичної чоловічої гімназії (тепер — один із корпусів Бердянського державного педагогічного університету, далі — БДПУ) встановлено бюст В.А. Хавкіну поряд із бюстом не менш відомого діяча позаминулого століття лейтенанта **П.П. Шмідта**. У лютому ж 2016 року мешканці Бердянська вирішили назвати одну з вулиць міста на честь В.А. Хавкіна. І цьому передувала цікава подія.

Згідно з законом України “Про засудження комуністичного і націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки” бердянська місцева влада приступила до перейменування старих назв вулиць, проспектів і бульварів, які мали комуністичний зміст. З цього приводу в місті було створено офіційну комісію, до обов'язків якої належало знайти підходящі назви топонімам, спираючись на думку істориків і краєзнавців, а також враховуючи суспільну думку. Так і з'явилася ідея увіковічити ім'я Володимира Хавкіна в назві однієї з центральних вулиць старої частини міста, якою він найчастіше ходив, навчаючись у гімназії (від 1873 до 1879 рр.).

Але тут виявилось, що в місті вже існує вулиця Хавкіна! Проте, де вона знаходиться, точно ніхто не знав. Тоді директор краєзнавчого музею **Людмила Ноздріна**, будучи членом комісії з перейменування вулиць, організувала роботу з визначення місця знаходження цієї вулиці. Невдовзі її знайшли. Вона виявилася пустирем на околиці міста, на просторах якого не було жодного будинку. У 2009 році ця частина території міського мікрорайону “8 Березня” була виділена під забудову житлових будинків.

Невже ця безлюдна вулиця має носити ім'я всесвітньо відомого бактеріолога В.А. Хавкіна?! Очевидно, що ні. Тому Людмила Ноздріна запропонувала перейменувати вулицю Фрунзе на вулицю Володимира Хавкіна.

Вулиця розташована у найстарішій частині міста і пов'язана з юністю Володимира Хавкіна. На ній знаходяться історичні будинки XIX ст.: БДПУ (один із корпусів якого у минулому був чоловічою класичною гімназією), житловий будинок із клубом моряків на першому поверсі (дім купців Константиновичів наприкінці XIX ст.) і 5-й корпус БДПУ (колишнє 4-

класне училище). Після тривалих суперечок Людмилі Федорівні вдалося переконати членів комісії перейменувати цю вулицю. І тепер люди різних поколінь, а, особливо, молодь, прогулюючись чи поспішно пробігаючи вулицею Володимира Хавкіна — однією з центральних вулиць Бердянська, — часом згадують про його долю і людську добротність.

У Бердянську також зберігся ще один артефакт, пов'язаний з родиною Хавкіних. Цілком випадково на колишньому єврейському кладовищі серед інших надгробних пам'ятників знайшли надгробок батька всесвітньовідомого бактеріолога — Аарона Хавкіна. Його знайшли при будівництві правління міського підприємства “Міськгаз” у 80-ті роки XX сторіччя.

Бердянське єврейське кладовище руйнували двічі. Перший раз під час будівництва цехів заводу “Азовкабель” у 1948 році. І тоді, і у 1980-ті роки без попередження зносили кладовище і розрівнювали майданчики для майбутніх споруд, не даючи можливості мешканцям міста для перепоховання останків своїх предків, не кажучи вже про намагання краєзнавців та істориків зробити фото і перепис усіх похованих на кладовищі і епітафій на надгробках. Це кладовище вціліло навіть під час окупації нацистів у 1941—1943 рр. До кінця 1940-х рр. кладовище вабило око не тільки красою надгробних пам'ятників — гостроверхі мармурові колони, плити з граніту й написами на російській та івриті, які були водночас пам'ятником єврейської культури.

Сьогодні надгробок батька В. Хавкіна — Аарона Хавкіна — зберігається у дворі меморіального будинку-музею П.П. Шмідта. Сталося це завдяки співробітництву двох небайдужих до історії Бердянська людей — інженера заводу “Азовкабель” **Володимира Лановейчика** і знову ж таки директора краєзнавчого музею Людмили Ноздріної. На той час В. Лановейчик виконував обов'язки голови Ради музею заводу і тому тісно співпрацював з Бердянським краєзнавчим музеєм на громадських засадах. Він же і виявив цей надгробок при підготовці території до будівництва підприємства “Міськгаз” і повідомив про це директору Бердянського краєзнавчого музею Людмилу Ноздріну зробила все можливе для транспортування цінного вантажу. З цією роботою бездоганно впоралися спеціалісти Бердянського морського торгового порту. Транспорт для експедиції надав депутат міської ради **Григорій Патеї**.

Володимиру Хавкіну — людині зі світовим ім'ям — присвячені експозиції в трьох музеях Бердянська: краєзнавчому і двох його філіалах — меморіальному домі-музеї П.П. Шмідта і музеї історії міста, де проводяться тематичні екскурсії й виставки, читаються лекції. Пам'ять про видатного вченого — Володимира Аароновича Хавкіна — достойно увіковічена в Бердянську. ■

Олена Мілько

старший науковий співробітник
музею історії м. Бердянська

Вулиця Володимира Хавкіна в м. Бердянськ

Погруддя П.П. Шмідта і В.А. Хавкіна
біля входу до Бердянського педагогічного університету (олишньої Бердянської чоловічої гімназії)

